

Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om En ny vision för fullbordandet av Ekonomiska och monetära unionen**(yttrande på eget initiativ)**

(2019/C 353/06)

Föredragande: **Judith VORBACH**

Beslut av EESK:s plenarförsamling	24.1.2019
Rättslig grund	Artikel 32.2 i arbetsordningen Yttrande på eget initiativ
Ansvarig sektion	Sektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning
Antagande av sektionen	2.7.2019
Antagande vid plenarsessionen	17.7.2019
Plenarsession nr	545
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	159/2/9

Ingress

Detta yttrande ingår i ett paket med två EESK-yttranden på eget initiativ som utarbetas parallellt: Mot en mer motståndskraftig och hållbar europeisk ekonomi och En ny vision för fullbordandet av Ekonomiska och monetära unionen. Paketet är avsett som ett direkt bidrag till den ekonomiska agendan för det nya Europaparlamentet och den nya kommissionen, som tillträder 2019. EU har ett tydligt behov av en ny ekonomisk strategi: ett positivt budskap för den framtida utvecklingen av EU:s ekonomi i ett större sammanhang, vilket skulle öka EU:s motståndskraft mot ekonomiska chocker och den ekonomiska, sociala och miljömässiga hållbarheten i dess ekonomiska modell, och därmed återge alla EU-medborgare förtroende, stabilitet och delat välbefinnande. Strategin kan bygga på de senaste årens framsteg och lägga grunden till den fortsatta ekonomiska, finanspolitiska, finansiella, sociala och politiska integrering som krävs för att uppnå målen för Europas ekonomiska och monetära union.

Redan 2014 utarbetade EESK ett yttrande om fullbordandet av EMU. I detta gjordes en uppdelning i en monetär och finansiell pelare, en ekonomisk pelare, en social pelare och en politisk pelare. Därefter har ytterligare yttranden antagits för de olika enskilda pelarna. I detta yttrande har strukturen med de fyra pelarna bevarats för att ge en överblick över EMU:s framsteg och brister och slutligen föreslå en förteckning med rekommendationer som kan föreläggas den nya kommissionen och det nya Europaparlamentet för att skapa en stark, inkluderande och motståndskraftig monetär union. Sammantaget uppmanar EESK EU-institutionerna och de nationella regeringarna att vidta påtagligt mer ambitiösa åtgärder inom ramen för EMU-reformen, för att förverkliga en mer integrerad, mer demokratisk och socialt bättre utvecklad union.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Även om vi redan har kommit en bra bit på väg mot att fullborda EMU behövs det fortfarande en tydlig förstärkning för var och en av de fyra pelarna. Därvid måste man vara noggrann med att uppnå en balans, eftersom försummelse av en eller flera pelare kan leda till en farlig snedfördelning. Det är också viktigt att ständigt komma ihåg de utmaningar som klimatförändringarna medför. Det sker även en växelverkan mellan pelarna. Till exempel bidrar en social utformning av den ekonomiska pelaren till en förstärkning av den sociala pelaren och tvärtom. Vissa konkreta åtgärder kan inordnas under flera pelare.

1.2 Även om fullbordandet av EMU nu står i fokus hämmas fortsatta framsteg av att medlemsstaterna inte är överens om riktningen. Till de försämrade konjunkturutsikterna sällar sig också geopolitisk osäkerhet och den planerade brexitprocessen. Även divergensen mellan medlemsstaterna, en ojämn fördelning av inkomster och förmögenheter, klimatkrisen samt den förväntade demografiska utvecklingen utgör stora utmaningar.

1.3 Motståndskraft mot kriser är en nödvändig, men inte tillräcklig förutsättning för att fullborda EMU. Det behövs även en positiv vision, i enlighet med artikel 3 i EU-fördraget. I nuläget rekommenderar EESK följande prioriteringar: hållbar och inkluderande tillväxt, minskade skillnader, uppåtgående konvergens, tryggad produktivitetsökning och konkurrenskraft i enlighet med målen i Europa 2020-strategin, goda företags- och investeringsvillkor, arbetstillfällen av god kvalitet och med tillräckliga löner, bekämpning av fattigdom och socialt utanförskap, stabila och hållbara offentliga finanser, en stabil finanssektor och uppnående av målen för hållbar utveckling 2030 och målen i klimatavtalet från Paris.

1.4 EESK:s rekommendationer avseende EMU:s bärande pelare i detalj:

1.4.1 En stabil monetär och finansiell pelare som grundval för makroekonomisk utveckling.

— ECB: befästande av dess stabiliserande roll samt bevarande av dess oberoende.

— Beslutsamma åtgärder för att fullborda bank- och kapitalmarknadsunionen genom följande prioriteringar: stabilisering för att skapa förtroende, en effektiv reglering, balans mellan riskdelning och riskreducering för att förhindra en ny belastning av de offentliga finanserna i en krissituation, beaktande av lagstiftningens sociala följder, integrering av klimatmålen, konsumentskydd.

— Bankunionen: skydd av den gemensamma resolutionsmekanismen och genomförande av det europeiska insättningsgarantisystemet, återupptagande av diskussionen om strukturreformer och om skuggbanker.

— Kapitalmarknadsunionen: fastställande av prioriteringar, närmare bestämt en förbättrad tillsyn, införande av ett europeiskt kreditvärderingsinstitut, skapande av en säker tillgång och vidtagande av åtgärder för harmoniserade insolvensregler.

— Förstärkning av eurons internationella roll på grundval av ett stabilt, ekonomiskt starkt och socialt jämlikt EMU.

1.4.2 En stark ekonomisk pelare som grundval för välstånd och sociala framsteg.

— Utökning av den ekonomiska pelaren för en mellanstatlig utjämning och för att främja tillväxt, produktivitet och konkurrenskraft.

— Balans mellan åtgärder på utbuds- och efterfrågesidan, vilket i nuläget innebär en förstärkning av efterfrågesidan, med hjälp av en större användning av den sociala resultattavlan i den europeiska planeringsterminen, en förstärkning av kollektivavtalssystemen och arbetsmarknadsparternas fria förhandlingsrätt, ett snabbt inrättande av Europeiska arbetsmyndigheten samt ett genomförande av den gyllene regeln för investeringar på ett sätt som inte äventyrar den finansiella och finanspolitiska stabiliteten på medellång sikt.

— Införande av en finanspolitisk kapacitet för euroområdet, som ska finansieras genom ett gemensamt skuldinstrument och koppla utbetalningar till en stärkt ekonomisk och social struktur. Föreliggande förslag ska endast betraktas som första steg.

— Åtgärder för att hejda den illojala skattekonkurrensen och förhindra skatteundandragande och skatteflykt.

1.4.3 Tillämpning av den sociala pelaren som grundval för sociala och samhällliga framsteg.

— Sociala miniminormer i medlemsstaterna med en hög skyddsnivå.

— Sträva efter en rättvis balans mellan en sund ekonomisk bas och en stark social dimension.

— Bredda debatten om en EU-finansminister till att omfatta en motsvarande befattning för EU:s social- och arbetsmarknadspolitiska frågor.

1.4.4 En politisk pelare som grundval för demokrati, solidaritet och enhet.

— Större deltagande av Europaparlamentet och arbetsmarknadens parter och andra organisationer i det civila samhället i centrala beslut som rör socialpolitiken och den ekonomiska politiken.

- Solidariskt och enat agerande som grundval för välfärd och fred i EU och för EU:s politiska och ekonomiska betydelse i ett globalt sammanhang.
- Snabb anslutning till euroområdet av de EU-medlemsstater som ännu inte är medlemmar.

2. Fullbordandet av EMU – framsteg, utmaningar och mål

2.1 Vi har redan kommit en bra bit på väg mot att fullborda EMU och ser i dag betydande gemensamma landvinningar. År 2015 presenterades ambitiösa planer för ett fördjupat EMU i de fem ordförandenas rapport. I juni 2019 lade kommissionen fram ett dokument med titeln "En fördjupad europeisk ekonomisk och monetär union: Bedömning av läget fyra år efter de fem ordförandenas rapport" ⁽¹⁾, där man redogör för de framsteg som uppnåtts sedan dess och efterlyser ytterligare åtgärder från medlemsstaternas sida. EESK stöder detta initiativ. Såväl på området för den finansiella och ekonomiska pelaren som på området för den sociala och demokratiska pelaren finns ett akut åtgärdsbehov. EESK påpekar framför allt att det måste råda balans mellan alla områden, mellan vilka det även sker en stor växelverkan.

2.2 Även om alla medlemsstater är ense om att vilja behålla euron råder det delade meningar mellan medlemsstaterna om inriktningen på en fortsatt fördjupning, vilket hindrar denna från att komma till stånd. Det råder en konflikt om riskdelning, vilket bl.a. handlar om gränsöverskridande överföringar och gemensamt ansvar. Som kontrast till denna har vi strategin för riskreducering där anpassningstvånget hör till de enskilda staternas ansvar och ekonomisk motståndskraft ska uppnås med hjälp av strukturella reformer. Det räcker dock inte att fokusera på denna divergens, eftersom det även finns olika partipolitiska och civilsamhälleliga perspektiv. För att fullborda EMU måste man dock inse att ännu viktigare än olika intressen och synsätt är att solidaritet och kompromissvilja utgör den grund som krävs för en bra gemensam framtid i Europa.

2.3 De ekonomiska förutsättningar som för närvarande råder är en utmaning. Efter den långa krisperioden tog EMU:s ekonomi återigen fart 2014, men saktade åter in något under det andra halvåret 2018. Flera faktorer bidrog till detta, till exempel den globala konjunkturedgången i handeln och den försvagade ekonomiska utvecklingen, olösta handelskonflikter och interna osäkerheter, såsom den planerade brexitprocessen. Inom euroområdet var dämpningen av den ekonomiska dynamiken ännu mer framträdande på grund av beroendet av extern efterfrågan och lands- och sektorspecifika faktorer. Den dämpade ekonomiska utvecklingen i EU förväntas fortsätta ⁽²⁾. Klimatkrisen, den tekniska utvecklingen, protektionism och it-angrepp samt digitala valutor och kryptovalutor är framtida utmaningar. I en nyligen publicerad Espas-rapport konstateras det att ökningen av den globala temperaturen, som bland annat kommer att leda till minskad produktivitet, är den mest akuta politiska frågan i dag med betydande ekonomiska och finansiella konsekvenser ⁽³⁾.

2.4 Även om EU överlag är välmående i global jämförelse tack vare sin jämförelsevis höga bruttonationalprodukt – såväl totalt sett som per capita – och den ökade sysselsättningsgraden på senare år, så bromsas ändå sammanhållningen av de sociala skillnaderna mellan regioner och medlemsstater och inom samhällena ⁽⁴⁾. 22 % av EU-medborgarna hotas av fattigdom och socialt utanförskap. I flera sydeuropeiska länder är reallönerna i genomsnitt lägre 2019 än vad de var 2009, vilket bidrar till ytterligare faktisk splittring i fråga om den socioekonomiska välfärdsnivån ⁽⁵⁾. Även löneskillnaderna mellan könen är stora på många håll, och bland personer i arbetsför ålder finns en hög andel som är fattiga trots att de förvärvsarbetar och arbetslösa personer. Beträffande fördelningen av hushållens privata nettotillgångar drar ECB slutsatsen att det råder en kraftig snedfördelning i euroområdet. Exempelvis äger de rikaste tio procenten av befolkningen 51,2 % av nettotillgångarna ⁽⁶⁾. Detta skapar en farlig grogrund för sociala spänningar och splittrande krafter.

2.5 Det krävs bättre motståndskraft mot kriser, men detta är inte tillräckligt. För att fullborda EMU behövs en positiv vision i enlighet med artikel 3 i EU-fördraget. I denna artikel talas det bland annat om främjande av en konkurrenskraftig social marknadsekonomi där full sysselsättning och sociala framsteg eftersträvas, samt om miljöskydd. I nuläget rekommenderar EESK följande prioriteringar: hållbar och inkluderande tillväxt, minskade sociala och ekonomiska skillnader, uppgående konvergens, tryggad produktivitetsökning och konkurrenskraft i enlighet med målen i Europa 2020-strategin, som även omfattar mål som sträcker sig "bortom BNP" ⁽⁷⁾, goda företags- och investeringsvillkor, arbetstillfällen av god kvalitet och med tillräckliga löner, bekämpning av fattigdom och socialt utanförskap, stabila och hållbara offentliga finanser, en stabil finanssektor och uppnående av målen för hållbar utveckling 2030 och målen i klimatavtalet från Paris. EESK hänvisar också till sitt initiativyttrande om "Mot en mer motståndskraftig och hållbar europeisk ekonomi".

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/deepening-emu-taking-stock-four-years-after-five-presidents-report_en

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/european-economic-forecast-spring-2019_en

⁽³⁾ Espas, *Global Trends to 2030: Challenges and Choices for Europe*, april 2019, <https://espas.secure.europarl.europa.eu/orbis/node/1362>

⁽⁴⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_addressing-inequalities_sv.pdf

⁽⁵⁾ EFS, *Benchmarking Working Europe 2019*.

⁽⁶⁾ Europeiska centralbanken, "The Household Finance and Consumption Survey: results from the Second wave", nr 18 / december 2016.

⁽⁷⁾ EESK:s yttrande, EUT C 177, 18.05.2016, s. 35.

3. Monetära och finansiella pelaren – grundval för ekonomisk utveckling

3.1 EESK understryker den stora betydelsen av ECB:s stabiliserande roll i krissituationer. Exempelvis ledde enbart ECB-ordförandens tillkännagivande av köp av statspapper om så skulle bli nödvändigt (programmet för direkta monetära transaktioner (OMT)) till att marknaderna lugnade sig. Det program för kvantitativa lättnader som inrättades för att nå inflationsmålet från och med 2015 ledde till ytterligare räntesänkningar, vilket underlättade tillgången till likvida medel. Att bankerna för närvarande deponerar kapital hos ECB, även om detta innebär negativa räntor, visar på behovet av att utöka EMU:s ekonomiska pelare. EESK föreslår också att ECB:s roll som långgivare i sista hand ska förankras. ECB:s oberoende ställning måste bevaras.

3.2 EMU:s finanssektor fullgör sin uppgift att finansiera små och medelstora företag på tillfredsställande sätt, enligt en studie från ECB⁽⁸⁾. I nuläget uppger de små och medelstora företagen att tillgången till kvalificerad arbetskraft och erfarna chefer tillsammans med svårigheten att hitta kunder är deras främsta problem, medan bristande tillgång till finansiering ses som ett mindre problem. Företagen i vissa medlemsstater är mer drabbade i detta hänseende, men även där finns tecken på avspänning. Studien avser ett urval av 11020 företag i euroområdet, varav 91 % har färre än 250 anställda. EESK betonar hur viktigt det är med en stabil finansiell grund även för de stora företagen.

3.3 EESK uppmanar eftertryckligen EU-institutionerna att konsekvent driva fullbordandet av bank- och kapitalmarknadsunionen framåt och på så sätt lägga grunden för att fullständigt övervinna finanskrisen och för ett motståndskraftigt EMU, för vilket förtroendet återigen fullständigt upprättas. I detta avseende gäller det att skapa balans mellan riskdelning och riskreducering, så att en belastning av de offentliga finanserna i en krissituation – oavsett om det är på nationell nivå eller unionsnivå – förhindras i möjligaste mån. I regleringen av finansmarknaden måste effektivitet gå före komplexitet. De sociala effekterna av regleringen måste också beaktas och konsumentskyddet prioriteras högre.

3.3.1 Finansiering via banklån jämfört med eget kapital är betydligt vanligare i EU jämfört med i Förenta staterna. EESK förespråkar en diversifiering av finansieringskällorna och därmed större riskdelning, vilket innebär en större tonvikt på finansiering genom eget kapital i EU.

3.4 EESK noterar de framsteg som gjorts inom ramen för bankunionen och understryker kommissionens positiva roll. Samtidigt har medlemsstaterna, trots påståenden om motsatsen, ännu inte fattat något gemensamt beslut om att använda den europeiska stabilitetsmekanismen som säkerhet för den gemensamma resolutionsmekanismen. Även andra åtgärder för att genomföra det enhetliga insättningsgarantisystemet, som är akut nödvändigt, har flera gånger avvisats av medlemsstaterna.

3.4.1 EESK anser att det är hög tid för en konkret tidsplan för det enhetliga insättningsgarantisystemet⁽⁹⁾. När det handlar om att använda den europeiska stabilitetsmekanismen som säkerhetsmekanism för den gemensamma resolutionsmekanismen rekommenderar EESK även en förstärkning av den gemensamma resolutionsmekanismen, en minskning av mängden nödlidande lån på ett socialt hållbart sätt och robusta minimikrav för kapitalbas och kvalificerade skulder⁽¹⁰⁾. Dessutom bör också åtgärder mot penningtvätt konsekvent upprätthållas inom ramen för bankunionen⁽¹¹⁾. Diskussionen om en bankstrukturreform bör återupptas i syfte att reducera riskerna till en acceptabel nivå. EESK anser också att behovet av att reglera skuggbanker bör uppmärksammas mer.

3.4.2 EESK upprepar sitt tidigare krav på att en förbättring och konsolidering av bankunionens pelare ska gå hand i hand med genomförandet av målen för hållbar utveckling och klimatavtalet från Paris. Beträffande kapitalkraven bör en mer förmånlig behandling av miljövänliga investeringar och olika icke-komplexa, inkluderande långsiktiga lån föreskrivas, särskilt när dessa hänger samman med energieffektivitet, förnybara energikällor m.m.

3.5 Fullbordandet av kapitalmarknadsunionen bidrar till att mildra chocker och främja företagens investeringsverksamhet, och därmed till ökad konkurrenskraft⁽¹²⁾. Till skillnad från bankunionen, som vilar på tydligt definierade pelare, omfattar kapitalmarknadsunionen ett stort antal olika initiativ, såsom Mifid-direktivet, betaltjänstdirektivet och den europeiska privata pensionsprodukten (PEPP). Det är svårt att göra en sammanfattande helhetsbedömning, men EESK rekommenderar följande principer för utformningen: Först och främst behövs en inriktning på centrala projekt. Förbättrad tillsyn ska prioriteras. Även diskussionen om att inrätta ett EU-kreditvärderingsinstitut bör återupptas av kommissionen. Beträffande en säker tillgång ser EESK fram emot ett förslag från kommissionen. För det andra bör man verka för en harmonisering av insolvensregler och företagsbeskattning. Med detta i åtanke välkomnar EESK åtgärderna i riktning mot en gemensam bolagsskattebas där man även vidtar lämpliga åtgärder för att bekämpa illojal skattekonkurrens.

⁽⁸⁾ Europeiska centralbanken, Survey on the Access to Finance of Enterprises in the euro area, April to September 2018, november 2018.

⁽⁹⁾ EESK:s yttrande, EUT C 237, 6.7.2018, s. 46.

⁽¹⁰⁾ Villkor för reformen av Europeiska stabilitetsmekanismen, 4.12.2018.

⁽¹¹⁾ Eurogruppens rapport till ledarna om fördjupningen av EMU, 4.12.2018.

⁽¹²⁾ Kapitalmarknadsunionen. Kommissionens bidrag till Europeiska rådet (21–22 mars 2019).

3.6 EESK välkomnar initiativet att stärka eurons internationella roll. Euron är för närvarande är den näst viktigaste valutan efter US-dollar. Kommissionen rekommenderar i anslutning till detta att EMU samt bank- och kapitalmarknadsunionen ska fullbordas liksom ytterligare initiativ inom finanssektorn, att euron ska användas i större utsträckning inom områdena för energi, råvaror och transport samt att EU ska tala med en röst i strategiska och ekonomiska frågor. EESK anser emellertid att dessa åtgärder inte är tillräckligt långtgående. Social sammanhållning, ekonomisk uppåtående konvergens och styrka samt främjande av konkurrenskraft och innovation är också nödvändiga förutsättningar för en god utveckling och därmed en starkare internationell roll för euron. EESK hänvisar till sitt yttrande "En starkt internationell roll för euron".

4. Ekonomiska pelaren – grundval för välbefinnande och sociala framsteg

4.1 ECB:s penningpolitik har samma verkan i alla euroländer, medan det kan uppstå obalanser i utrikeshandeln och länderna kan befinna sig i olika konjunkturfaser och ha olika motståndskraft mot chocker. Samtidigt har euroländerna inte tillgång till de enskilda ländernas penning- och valutapolitiska instrument. Det är därför nödvändigt att stärka den ekonomiska pelaren för att främja investeringar i hållbar tillväxt, konsumentefterfrågan, produktivitet och konkurrenskraft. För detta krävs en balans mellan åtgärder på både utbuds- och efterfrågesidan. Under 2019 och därefter räknar kommissionen med positiv tillväxt på grund av privat konsumentefterfrågan och investeringar ⁽¹³⁾. EESK rekommenderar att dessa impulser ska förstärkas.

4.2 Den europeiska planeringsterminen spelar en viktig roll för makroekonomisk harmonisering. EESK välkomnar kommissionens avsikt att i högre grad utnyttja den sociala resultatavtalet som ingår i den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Social trygghet ökar förtroendet för en finansiellt säkrare framtid och har en positiv inverkan på den makroekonomiska efterfrågan. EESK föreslår att den europeiska planeringsterminen också ska användas för förslag om att tillämpa ytterligare motståndskraftskriterier som beaktar sociala skillnader och kampen mot klimatförändringarna.

4.3 Tillräcklig köpkraft bygger på värlönlönat arbete. Detta hämmas dock av att reallöner i snitt tenderar att öka långsammare än produktiviteten ⁽¹⁴⁾. EESK rekommenderar därför att kollektivavtalsystemen och arbetsmarknadsparternas fria förhandlingsrätt ska stärkas. För att säkerställa lojal konkurrens måste efterlevnaden av de befintliga miniminormerna för alla anställda säkerställas. Dessutom bör man undersöka möjligheten att kartlägga tillgängliga verktyg och ett ramverk på EU-nivå till stöd och vägledning för medlemsstaterna i deras arbete för att utveckla minimiinkomstsystem. Ett snabbt genomförande av den planerade Europeiska arbetsmyndigheten är ett viktigt steg för att bekämpa illojal konkurrens.

4.4 Investeringar i sociala bostäder, utbildning, forskning, digitalisering, klimatskydd, hållbar rörlighet och förnybar energi är inte bara ekonomiska incitament och ett viktigt instrument för den ekonomiska politiken, utan säkerställer även produktionskapacitet för framtida välbefinnande och konkurrenskraft ⁽¹⁵⁾. Europeiska fonden för strategiska investeringar (Efsi) är visserligen ett steg i rätt riktning, men behovet av åtgärder är fortfarande stort. De offentliga nettoinvesteringarna i procent av BNP i euroområdet har t.ex. stagnerat omkring nollpunkten. Ett viktigt steg är ett förbättrat finanspolitiskt styre.

4.5 För detta finns det utrymme utan att primärrätten ändras. Visserligen fastställs prisstabilitet som EU:s främsta ekonomipolitiska mål i EUF-fördraget, men detta mål måste uppnås på grundval av en balanserad ekonomisk tillväxt, en konkurrenskraftig social marknadsekonomi där full sysselsättning och sociala framsteg eftersträvas, samt ett starkt miljöskydd och förbättrad miljö kvalitet. Den ekonomipolitiska strategi som detta innebär tillåter hänsyn till komponenter på såväl utbuds- som efterfrågesidan, vilket samtidigt gör stabilitetspakten till en tillväxtpakt. För att skydda ansvarsfriheten mellan medlemsstaterna har dock ramen svetsats samman med finanspakten och det så kallade två- och sexpaketet ännu mer. Mot denna bakgrund rekommenderar EESK att man tillämpar den gyllene regeln för offentliga investeringar på ett sätt som inte äventyrar den finansiella och finanspolitiska stabiliteten på medellång sikt ⁽¹⁶⁾. Detta skulle bidra till att säkerställa ett upprätthållande av offentliga framtidsinvesteringar på nödvändig nivå – i samklang med underskottsreglerna.

⁽¹³⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/european-economic-forecast-spring-2019_en

⁽¹⁴⁾ Europeiska kommissionen, årlig tillväxtöversikt 2019.

⁽¹⁵⁾ IMF Direct, 2014; OECD Economic Outlook, juni 2016.

⁽¹⁶⁾ Truger, Achim (2018): Fiskalpolitik in der EWU. Reform des Stabilitäts- und Wachstumspakts nicht vergessen! [Fiscal Policy in the EMU. Don't forget reform of the Stability and Growth Pact!] WISO direkt, Friedrich-Ebert-Stiftung, Bonn.

4.6 För att fullborda EMU krävs en gemensam finanspolitisk kapacitet för euroområdet. EESK förespråkar en gemensam budget för euroområdet som ska finansieras genom ett gemensamt skuldinstrument. Dessutom bör diskussionen om möjligheten att införa en europeisk ekonomi- och finansminister⁽¹⁷⁾ återupptas, och denna minister bör vara redovisningsskyldig även inför Europaparlamentet. EESK betonar att utbetalningarna måste kopplas till en förstärkning av den ekonomiska och sociala strukturen. Det behövs därför en definition av begreppet "strukture reformer". I samband med åtgärder inom ramen för den fleråriga budgetramen för 2021–2027⁽¹⁸⁾ måste förhållandet till struktur- och investeringsfonderna klargöras.

4.6.1 Kommissionen har föreslagit en Europeisk investeringsstabiliseringsfunktion inom den fleråriga budgetramen för 2021–2027, som ska användas vid landsspecifika chocker. De medel som anslagits, 30 miljarder euro, är dock långtifrån tillräckliga för att ha en stabiliserande verkan. Dessutom beklagar EESK att man inte tog upp stabiliseringskomponenterna i denna form vid eurotoppmötet i december 2018. I stället aviserades att inslagen i ett budgetinstrument för konvergens och konkurrenskraft skulle avtalas⁽¹⁹⁾. Kommissionen efterlyste detta före eurotoppmötet i juni 2019 och betonade att den var beredd att lägga fram ett nytt lagstiftningsförslag⁽²⁰⁾. EESK ser detta som ett möjligt första steg till en budget för euroområdet och kommer att granska de ekonomiska och sociala konsekvenserna av detta planerade instrument.

4.6.2 Som en annan form av finanspolitisk kapacitet för EMU har man som referens använt en arbetslöshets(åter)försäkring, vars finansiering skulle kunna säkerställas permanent enligt kriterier som ännu ska fastställas. Vid en ekonomisk chock vore det på så sätt möjligt att mildra negativa kriseffekter. Det krävs också starkare nationella automatiska stabilisatorer som exempelvis de nationella arbetslöshetsförsäkringssystemen. EESK anser att idén om att införa lämpliga principer för de nationella arbetslöshetsförsäkringarna måste drivas vidare. Detta skulle kunna leda till en reell förbättring av levnads- och arbetsvillkoren och samtidigt stärka de nationella automatiska stabilisatorerna.

4.6.3 En ändring av ESM-fördraget planeras också, och kommissionen uppmanar också stats- och regeringscheferna att göra denna. Förutom den gemensamma säkerhetsmekanismen för den gemensamma resolutionsfonden bör i anslutning till detta bland annat också anpassningar på området för lån i förebyggande syfte samt säkerställande av en rimlig nivå av villkor ske. Även nya former av samarbete mellan den europeiska stabilitetsmekanismen och kommissionen planeras⁽²¹⁾. EESK varnar för en skärpt förbindelse på förhand för lån i förebyggande syfte, vilket skulle undergräva instrumentets stabiliserande inriktning.

4.7 Inte heller skattepolitiken får hamna i skymundan vid fullbordandet av EMU. I hela EU skulle förlusterna till följd av uteblivna skatteintäkter kunna uppgå till 825 miljarder euro per år⁽²²⁾. De multinationella företagens urholkning av skattebasen och överföring av vinster beräknas t.ex. i EU ha uppgått till 50–70 miljarder euro eller 0,3 % av EU:s BNP innan de omfattande åtgärderna mot skatteflykt antogs⁽²³⁾. Skatteundandragande förblir dock ett stort problem och måste bekämpas. Samtidigt är skattebördan och de sociala avgifterna på arbete i Europa de högsta i världen. Genom att bekämpa aggressiv skatteplanering och skatteflykt, och avskaffa särskilda arrangemang av regeringar och skattemyndigheter⁽²⁴⁾, vilka skulle kunna betraktas som utmärkande för ett skatteparadis, skulle skatteförluster kunna förhindras och en bredare grund skapas för offentliga investeringar i utbyggnaden av social infrastruktur, begränsningar av klimatförändringarna och en hållbar stabilisering av realekonomin och finanssektorn.

4.7.1 EESK noterar med stort intresse kommissionens meddelande om att tillämpa övergångsklausulen enligt artikel 48.7 i EU-fördraget inom bland annat skattepolitiken. Det skulle möjliggöra en reform som leder fram till en omröstning med kvalificerad majoritet. Vidare måste initiativ för att motverka skattebedrägeri och förhindra illojal konkurrens inom företagsbeskattning konsekvent upprätthållas. Kommittén hänvisar i detta sammanhang till sitt yttrande om "Hot och hinder för den inre marknaden"⁽²⁵⁾. Vi välkomnar förslaget att vissa skatter ska gå direkt till EU-budgeten inom den fleråriga budgetramen, för att öka de egna medlen.

5. Den sociala pelaren – grunden för sociala och samhällsliga framsteg

5.1 En hållbar utformning av den monetära och finanspolitiska samt den ekonomiska pelaren stärker även EMU:s sociala fundament. Hittills har flera byggstenar tagits upp som syftar till att förstärka den sociala pelaren. Till exempel skulle kriterier såsom uppåtående konvergens för minimiinkomster eller minimilöner och sänkt (ungdoms)arbetslöshet kunna stärkas ytterligare om en social resultattavla användes i den europeiska planeringsterminen.

⁽¹⁷⁾ COM(2017) 823 final.

⁽¹⁸⁾ COM(2018) 321 final.

⁽¹⁹⁾ Uttalande från eurotoppmötet, 14.12.2018.

⁽²⁰⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/deepening-emu-taking-stock-four-years-after-five-presidents-report_en

⁽²¹⁾ Villkor för reformen av Europeiska stabilitetsmekanismen, 4.12.2018.

⁽²²⁾ Rapport utarbetad av Richard Murphy för Gruppen Progressiva förbundet av Socialdemokrater i Europaparlamentet, <http://www.taxresearch.org.uk/Documents/EUTaxGapJan19.pdf>

⁽²³⁾ EESK:s yttrande ECO/491 – Beskattning – omröstning med kvalificerad majoritet, ännu ej offentliggjort.

⁽²⁴⁾ Kommissionens beslut SA.38375 (Lxb/Fiat Finance), SA.38374 (NL/Starbucks), SA 38373 (IRL/Apple), SA 38944 (Lxb/Amazon).

⁽²⁵⁾ EUT C 125, 21.4.2017, s. 8 (punkt 3.6 Skattepolitik).

5.2 EESK anser att en förbättring och ett genomförande av sociala miniminormer i medlemsstaterna på grundval att ett gemensamt europeiskt ramverk med en hög skyddsnivå kan vara ett viktigt bidrag till en socialt uppåtgående konvergens. EESK påpekar att en sådan uppåtgående social konvergens mot förbättrade levnads- och arbetsvillkor bör bygga på hållbar tillväxt, arbetstillfällen av god kvalitet och ett konkurrenskraftigt företagsklimat, och skulle kunna förbättras genom att man hittar en rättvis balans mellan en sund ekonomisk bas och en stark social dimension.

5.3 En balans måste uppnås mellan sociala och finansiella frågor. Exempelvis bör diskussionen om en EU-minister med ansvar för ekonomiska och finansiella frågor utvidgas till en diskussion om en kommissionsledamot med ansvar för arbetsmarknadsfrågor och sociala frågor som ska ges omfattande resurser och bland annat att ansvara för att övervaka den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

6. Politiska pelaren – grundval för demokrati, solidaritet och enhet

6.1 Ökande ekonomisk ojämlikhet, minskat välbefinnande och negativa framtidsförväntningar kan i framtiden spela en viktig roll för hur EU värderas av det civila samhället. En förstärkning av de andra tre pelarna i linje med de förslag som beskrivs ovan är därför enligt EESK:s uppfattning en viktig och nödvändig förutsättning för att stabilisera den politiska pelaren. Detta är avgörande för att öka medborgarnas förtroende för EU.

6.2 Tyvärr är Europaparlamentet och arbetsmarknadens parter inte tillräckligt involverade i den europeiska planeringsterminen, vid förfaranden vid alltför stora underskott eller i åtgärder som rör den europeiska stabilitetsmekanismen. Även detta har visat sig vara en katalysator för centrifugala krafter, eftersom bedömningen av huruvida ett land t.ex. bryter mot underskottskriterierna eller vilka strukturreformer som ska genomföras får fördelnings- och samhällspolitiska konsekvenser. EESK förespråkar eftertryckligen att inte bara Europaparlamentet utan även nationella parlamentet, arbetsmarknadens parter och andra organisationer i det civila samhället ska involveras i stor utsträckning i centrala beslut som rör den ekonomiska politiken och socialpolitiken. Endast på så sätt kan man säkerställa att även olika partipolitiska och civilsamhälleliga perspektiv beaktas vid sidan av nationella intressen.

6.3 För närvarande är endast 19 av 28 EU-stater medlemmar i euroområdet. För att fullborda valutaunionen krävs dock att även de stater som ännu inte ingår i euroområdet blir medlemmar. Detta bör ske så snabbt som möjligt, samtidigt som staterna själva också bör vidta beslutsamma åtgärder. Merparten av medborgarna i EU-medlemsstaterna utanför euroområdet anser också att den gemensamma valutan har positiva ekonomiska effekter ⁽²⁶⁾.

6.4 EESK påminner om den viktiga roll som ett gemensamt tillvägagångssätt och ett enat förhållningssätt bland EU-medlemsstaterna spelar i ett geopolitiskt sammanhang. Solidaritet, kompromissvilja och ett enhetligt agerande är grunden för välbefinnande och fred inom EU samt för dess internationella betydelse och konkurrenskraft. Detta gäller framför allt med avseende på utformningen av social- och ekonomipolitiken. EESK uppmanar därför rådet och kommissionen att lägga fram en ambitiös färdplan för en fördjupning av ekonomiska och monetära unionen. Detta skapar säkerhet och förtroende och utgör en grundplåt för en positiv ekonomisk och social framtid för EU.

Bryssel den 17 juli 2019.

Luca JAHIER
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

⁽²⁶⁾ <https://agenceurope.eu/en/bulletin/article/12271/23>